

HIZKUNTZA INDARTU ZUTELAKO DIRA FINLANDIARRAK HERRIALDE GARATUA

Zergatik diogu beldurra matematikari? Zer dela eta PISA kanpo probaren inguruan sortzen den psikosia? Zergatik finlandiarrak gu baino hobeak dira eskolan? Euskal Herriko hezkuntza sistema eta Finlandiakoa alderatu ditu bere liburuan Aitzol Lasa matematikariak. Zirkulu polarra koadratzeko hezkuntza euskaldun eleanitza giltzarria dela dio.

TESTUA | REYES ILINTXETA
ARGAZKIAK | DANI BLANCO

Matematikaria eta ikertzailea zara. Zein da orain zure lana zehazki?

Azken boladan Bigarren Hezkuntzako masterreko ikasleentzako testuliburuak ari gara prestatzen, beste unibertsitate batzuetako irakasleekin elkarlanean, Espainiako Síntesis argitaletxearen enkarguz.

Espainian, ohikoa den bezala, hezkuntzan ere lehenbizi araua idazten da, eta gero, handik urte batzuetara, araua garatzen saiatzen dira, edo ez. Bigarren Hezkuntzako masterra abian jarri zenean dekretu bidez ezarri zen nolakoak izan behar ziren irakasgaiak, baina materialik gabe jarri zen martxan. Horrekin batera,

Nafarroako Unibertsitate Publikoan klaseak ematen dizkiet Bigarren Hezkuntzako masterrean matematika berezitasuna egiten dutenei eta Lehen Hezkuntzako eta Haur Hezkuntzako maisu-maistrei.

Zergatik du horren fama txarra matematikak?

Goitik behera funtzionatzeko dugun moduagatik. Matematikaren curriculumak beti goitik eta modu zentralizatuan ezartzen da. Zenbat ordu eta zer landu zehazten da, baina gero gertatzen da irakaslerik ez dugula. Matematika ikasten duten graduatu gehienak ez dira irakaskuntzan aritzen. Orduan, nork ematen ditu esko-

lak? Ahal duenak. Normalean beste ikasketak zientifiko eta teknologikoetatik datozen irakasle *birziklatuak* dira eta ahal dutena egiten dute. Horretarako prestaketa ez egon arren, haiekiko exigentzia maila oso altua da.

Kontuan hartu behar da ikasleak ez daudela ohituta pentsatzeagatik ebaluatutak izatera. Katiximak irakasten dira. Buruz ikasi eta hori da ebaluatzen dena. Ikasleak oso azkarrak dira eta gainditzeko behar dutena baino ez dute egiten. Diziiplina bakoitzak badu berezko metodologia eta irakasgai batek horren moldaketa izan beharko luke, baina ez da errespetatzen.

Zirkulu polarraren koadratura

Gutierrez, Iñaki

Zirkulu polarraren koadratura

NETZEN LADA

Aitzol Lasa Oyarbide

BARAÑAIN, 1978

Matematikaria, Matematikaren didaktikan doktorea, NUPeko irakasle eta ikertzailea. Irakasleentzako ikerketa materialen egilea da. Euskal Herriko GeoGebra Institutuaren zuzendaria da. Gazteei zientzia eta matematika hurbiltzeko narrazioak idatzi ditu: *Hodeietan* (CAF-Elhuyar saria, 2011) eta *Usategiaren printzipioa* (Nekatoenea saria, 2014). Lehen saiakera argitaratu du: *Zirkulu polarraren koadratura. Finlandia-Euskal Herria. Hezkuntza sistemen noosfera eta elkar-neurgarritasuna* (Pamiela). Bizikleta zalea, txistularia, gitarra-jotzailea eta abeslaria.

Matematikarako grina duzu, baina hizkuntza eta literaturarekikoa ere bai.

Unibertsitatara joaterakoan bi aukera nituen garbi: euskal filologia edo matematika. Bigarrena aukeratu nuen Bilbon ematen zutelako eta nahiago nuen hara joan. Hala ere, ez da batere arraroa. Izan ere, zientzialari gehienei literatura asko gustatzen zaie eta askok oso ongi idazten dute.

Nondik dator zientzia-letrak dikotomia?

Hezkuntza sisteman behartzen zaituztelako bide hau edo bestea aukeratzera eta ez dira bestelako bide mistoak kontuan hartzen. Finlandiako hezkuntzaren ezaugarrietako bat hori da, hain zuzen ere: moduluak dira eta ikasle bakoitzak hautatzen ditu libreaki zeintzuk ikasi nahi dituen eta noiz.

Hemengo hautazko ikasgaien sistema ez da gauza bera?

Hemen teoriarik bada aukeratzetik, baina ikastetxeen antolaketa beharregatik azkenean hautazko horiek paketeetan eskaintzen dira, ez banaka. Badirudi aukeratzetik badagoela, baina irakasgai multzoak dira. Finlandian 75 modulu osatu behar dituzte, tutore baten laguntzarekin. Horren ondorioz, adibidez, adin desberdineko ikasleak biltzen dira modulu berean. Hori da benetako aukera.

Euskal Herrian dauden hezkuntza sistemak eta Finlandiakoa alderatu dituzu. Finlandia estatua da eta gu ez. Nola egin duzu alderaketa?

Alderaketa egina dago finlandierazko murgiltze ereduaren eta euskarazko murgiltze ereduaren artean. Hori da alderagarria den bakarra. Hezkuntza sistemen antolaketa administratiboari buruz ez da asko hitz egiten liburuan. Hori ezin da alderatu hemen EAEk, Nafarroak eta Euskal Elkargoak hainbat ezaugarri partikular dituztelako, baina gizarte eredu aldera daiteke. Gizartean dauden us-teak edo adostasunak konpara daitezke.

Alderaketa horretan PISA azterketaren emaitzak datozkigu segituan burura.

Zergatik dira gu baino hobeak beti?

PISA proban lehenbiziko postuetan egoitea lortzen dute hezkuntza sistema bakarra eta kohesionatua dutelako. Oinarria da ulermenari berebiziko garrantzia ematea, eta kito, ez dago beste misteriorik. Lehen Hezkuntzako eskolari ulermen eskola esaten diote. Haiek bezala-

koak izan nahi bagenu hizkuntza eredu bakarra izan beharko genuke, bateratua eta homogeneous. Guk PISArekiko dugun katastroferik handiena da, uste dugula publiko-itunpeko eta hizkuntza ereduaren araberrako hautaketa familiengan uzteak onura ekartzen diola gure sistemari, eta oso oker gaude. Aukeraketa horietako uste guztiak ideologikoak dira, eta ez dute oinarri pedagogikorik.

Zergatik diozu zure liburuan Finlandian PISA ez dela helburua, baliabidea baizik?

Han ikuskaritza administratiborik ez dute, hemen dugun bezala. 90eko hamarkadan krisi sakona izan zuten eta hori kentzea erabaki zuten, dirua arrazteko asmoz. Horren ordez, ELGA Ekonomia Lankidetzak eta Garapenerako Antolakundeak sortutako PISA proba hartu zuten haien lanaren autoebalua-zioa egiteko tresna. PISAren emaitzetatik informazioa ateratzen dute, gero haien hobekuntza planak egiteko. Hemen, aldiz, sailkapen horretan gora egitea da helburu bakarra. Irakurketa planak dira horren adibide garbiak. PISAren arabera gure ikasleek irakurketan ga-beziak dituztela esaten dugunean erne ipintzen gara eta berehala irakurketa planak jartzen dira abian. Gehienetan, gainzamak dira irakasleentzat.

Eta ez al da egokia?

Kasu jakin horretan ez da plan isolatu bat egin behar ikastetxean, baizik eta herriko liburutegiarekin lan egin irakurzaletasuna bultzatzeko, adibidez. Hemen epe laburreko neurri solteak hartzen dira eta ez doaz inora. 2006an gertatu zen. PISAko Nafarroako datuak oso txarrak izan ziren eta 2009rako "normaldu" ziren, plan horietako bat ezarri ondoren. Horrek, hala ere, ez du batere segidarik izan. Gaur egun inor ez da horretaz oroitzen. Ematen du hurrengo zaplaztekoaren zain gaudela, beste adabaki bat jartzeko. Beldur naiz, orain Euskal Autonomia Erkidegoan ezarri duten irakurketa planaren ibilbidean ez ote den gauza bera gertatuko.

Irakasleen trebakuntzari dagokionez, zeintzuk dira alde nagusiak?

Irakasle lanbidea prestigio handikoa da Finlandian, irakasle izateko ikasketak dauden eta gogorrenak baitira. Bost urteko berariazko ikasketa prozesua amaitutakoan, ikastetxeetako zuzendariak zuzenean hautatzen dituzte irakasle ti-

tuludunak. Ez dago oposaketarik. Aldi berean, udaleko alkateak izendatzen du ikastetxeko zuzendaria, zentroak municipalak direlako. Irakaslea ikertzailea ere bada. Pedagogian eta didaktikan ikertzeko eta hobekuntzak egiteko teknikak ezagutzen dituenek, irakasleak ez du behar Ministerioaren curriculum orokor bat. Hori da gure esku ez dagoen gauzetako bat. Noizbait gure sistema bagenu, horretaz hitz egin behar genuke hasiera-hasieratik.

Euskal Herriaren egoera soziopolitiko honetan zer egin liteke?

Desiren eremuan sartzen gara, baina sistema bateratu bakarra eta, aldi berean, malgua behar da. Horrek esan nahi du bertakoa den hizkuntza batean, gure kasuan euskaraz, egituratu behar dela. Eneko Bidegainek *Lurraldea eta herria* lanean planteatzen du gauza batzuk ez daudela gure esku, baina beste batzuk bai. Hiru administrazio daude Euskal Herrian. Hezkuntza gure eskumenetako bat da eta askoz gehiago egin genezake elkarrekin lan eginez gero. Espainiari ez diogu begiratu behar, esate baterako, Nafarroan Euskararen Legea aldatzeko eta zonifikazioa bertan behera uzteko. Gure etxeko lana da.

Bidegainek proposatzen duen bide-

tik abiatuta, adibidez, mugaz gaindiko curriculum osa genezake, gure hiru eremu administratiboek partekatuko luketen eremu berria. Curriculum berri eta propioa, ez erdaraz ematen denaren kopia bat.

Gero eta gehiago dira hezkuntza negozio gisa begiratzen dutenak?

Bai, hala da. Zirkulua koadratu nahi badugu, eskolen autonomiari positiboki eragiten dioten dinamika guztiak aintzat hartu behar dira, baina dinamika horiei kontrajarriak daude merkatu kapitalistak, hau da ELGA erakundeak bultzatzen dituenak. Alde batetik, argi dago enpresek ikastetxeen eta irakas-

kuntza sistemaren kudeaketan esku hartzeko asmo garbia dutela, eskolak landu behar dituen edukiak eta gaitasunak baldintzatu nahi dituztelako. Enpresek eskola ikusten dute euren etorkizunerako lan-eskua produzitzeko fabrika baten gisa. Eskolan pentsamendu kritikoa lantzea denbora galtzea dela iradokitzen dute. Eta beste alde-

tik, begi-bistakoa da enpresak negozio bila ari direla alor honetan: ikastetxeetako zerbitzuak eta frankiziak eskaintzen dira gero eta gehiago. Garai batean kalitate ziguilua banatzen ziren eta orain programak saltzen dira.

Hezkuntza kontuetan ematen du hurrengo zaplaztekoaren zain gaudela, beste adabakibat jartzeko

PISA ZER DEN ETA ZER EZ DEN

“Norberaren egoerari buruz diagnostikoa egiteko balio du PISAk, baina ez dago diseinatuta hezkuntza sistemak konparatzeko, herrialde bakoitzaren *noosfera* desberdina delako. Ikastetxeak elkar-eragina du gizartearekin, eta konexio funtzional horri *noosfera* esaten zaio”.

HIZKUNTZAREN GARRANTZIA

“Ezin da finlandiar hezkuntzaren arrakasta ulertu hizkuntzaren bizi-raupenarekin duen lotura aintzat hartu gabe. Zirkulu polarra koadratzeko, hezkuntza euskaldun eleaniztuna behar dugu”.

FINLANDIA ETA BIZIRAUPENA

“Sortu dugu irudi bat non Europako iparraldeko herriak oso kultu, jakintsu eta aberats diren, baina finlandiarrek pobretzat dute beren burua. Bost milioi eta erdi pertsona besterik ez dira; baliabide natural urriko eremua da eta aspaldidanik Suedia eta Errusiaren menpe bizi izan dira. Hori dela eta, biziraupen kulturalerako estrategiak garatu behar izan dituzte eta hezkuntza sistema horretara bideratu dute ehuneko ehun. Duela mende bat, hemen Unamuno euskararen kontura barrabaskeriak esaten ari zenean, eta oro har euskara gutxien zenean, finlandiera ehiztari eta arrantzaleen hizkera literaturagabea izatetik estatu hizkuntza izatera pasa zen. Hori izan zen lehen urratsa”.

HEZKUNTZAREN NEGOZIOA

“Enpresak eta unibertsitate pribatuetako fundazioak, gure gertukoak ere bai, espezializatzen ari dira diru publikoa jasotzen, ikastetxeetan ustezko hobekuntzak ezartzeko argudioarekin. Gero, ikastetxe erosleek erositako marka saltzen dute beren burua ezaugarritzeko: ‘Gu Montessori gara’ edo ‘gu gara ez dakit zer’. Hori ez doa ino- ra. Enpresak ari dira administrazio publikoen dirua arpilatzen”.

Horietako bat da Kiva, Ikastolen Elkartek ikastetxeetan ezarri duena?

Bai. Eskola jazarpen-indarkeriari aurre egiteko proiektua da. Hasiera batean Finlandiako Turku hiriaren aldirietako bi ikastetxeren problematika zehatzak tratatzeko proiektua zen. Ikastetxeetako eta unibertsitateko adituak elkarrekin hasi ziren lanean. Gerora, irakasleen etengabeko trebakuntzaren testuinguruan diseinatutako hezkuntza berrikuntza horri protokolo izaera eman zaio, eta produktu gisa saldu da atzerrian.

Joera horri nola egiten ahal zaio aurre?

Herrietako eta auzoetako harreman horizontalak indartzen baditugu, hori da modu bat besteari galga ipintzeko. Adibide zehatz bat: hemen, Nafarroan, arazo larria dugu irakasleen trebakuntzarekin eta badirudi inork ez duela konpondu nahi. Hezkuntza Sailak ikastaroak antolatzen dituenean ezin ditu erabili NUPeko instalazioak. Ordaindu behar dizkio. Horiek mugak dira. Nola planteatzea dezakezu berrikuntza pedagogikoa baldintza horietan? Herriko baliabide publiko guztiek denon eskura egon beharko lukete.

Gurean eskola txikien filosofia izan daiteke sistema berri horren hazia?

Bai. Eskolak izan behar du ongizateari begiratzen dion entitatea eta herriko kolektiboekin eta udalarekin lan egiten duena. Tokiko produktuak eskolako sukaldeetan erabiltzea eta gisa horretako esperientziak dira behar ditugunak.

Nafarroan zerbait aldatu al da gobernu berriarekin?

Nafarroaren egoera partikularra da, egoera globalaren adibide garbia. Hezkuntzari buruzko kontsentsurik ez dago eta bandoen artean elkarri harrika egiteko erabiltzen da. Azken lau urteotan, zailtasunak zailtasun, saiatu dira inertzia batzuk apurtzen eta eztabaida piztu da. "Aukera ezazu nahi duzuna eta utzi niri egiten nahi dudana" da jokamolde nagusia, baina ez da ona. Gizarte ez kohesionatua eta kalte ugari dakartza. Gobernuaren saiakera, behintzat, polita da. Horregatik behar da beste legealdi bat gehiago, gutxienez, bide honetatik segitzeko, baina oraingoz ezin jakin zer gertatuko den hauteskundeetan. Nahiko interesgarri dago, ezta? ●

Kalean da otsaileko

aizu!

- Estepan Aldamiz-etxebarria arin-arin
- 21. Korrikak, omenaldia Txillardegiri
- Patata tortillaren jatorriaz
- Gorte kalean, Dantzaka
- Erraia: autoedizioa auzolanean

Urte osoko harpidetza (Hego Euskal Herria eta Espainia) 29 €

aizu.eus